

HZ. PEYGAMBER'İN TEBLİĞİNDE AHİRET: AHİRETİN İNSANIN DÜNYA YAŞAMINDAKİ ÖNEMİ VE ETKİSİ ÜZERİNE*

Konferans Metni

Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ**

Makale Geliş: 16.05.2021

Makale Kabul: 18.06.2021

Sözlerime başlarken hepinizi saygıyla selamlıyorum. Efendim ben bugünkü konuşmamda önce ahiretten ne anladığımla başlayacak, daha sonra Cahiliye Araplarının ahirete nasıl baktıklarını anlatacak, arkasından Kur'an'ın ahirete nasıl baktığına bakacak en son Hz. Peygamber tebliğde ahirete nasıl yer ver veriyordu ve neden bu konuya bu kadar önem veriyordu konusu üzerinde duracağım.

1-Ahiret Nedir?

Ahiret, kelimesi “son” anlamına gelmekte olup evvel (ilk) kelimesinin karşıtıdır. Teknik ifade olarak insanın ölümü ile başlayan ve sonsuza uzanan süreci ifade etmektedir. Kavram insanın bu dünyadaki hayatının son bulmasından sonra başlayan yeni yaşamını ifade etmektedir. Kur'an-ı Kerim'de çoğunlukla “yevmu'l-ahir, ed-dâru'l-âhire” şeklinde “yevm” ve “dâr” kavramlarının sıfatı olarak

* Bu metin 27 Nisan 2021 tarihinde Ankara Düşünce Atölyesi (ADA)'de verilen konferans metnidir.

** Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Anabilim Dalı, e-mail: mehmetmahfuz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8966-5716.

Atıf için; Mehmet Mahfuz Söylemez, “Hz. Peygamber'in Tebliğinde Ahiret: Ahiretin İnsanın Dünya Yaşamındaki Önemi ve Etkisi Üzerine”, *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 7, Sy. 1 (2021): 229-244.

Copyright © 2021. Telif hakkı yazar(lar) tarafından YDUİSTEM'e devredilmiştir. Bu makale, Creative Commons Atıf Lisansının (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) hüküm ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makedir.

kullanılmaktadır. Ahiret inancı İslam inanç sisteminde “ulûhiyet” ve “nübüvvetten” sonraki üçüncü temel esası teşkil etmektedir. Bu inanç Tanrının varlığını kabul eden hemen hemen bütün din ve düşünce sistemlerinde var olagelmıştır. Bu durum Tanrı inancı ile ahiret inancı arasında sıkı bir ilişkinin varlığını ortaya koymuştur.

2-Cahiliye Araplarının Ölüm ve Ötesi (Ahiret) İnancı

Cahiliye Arapları da Allah’a inanıyorlardı. Onlar bu kutlu varlığı var ve bir olarak kabul ediyorlardı. Hatta bütün işlerini ona danışacak kadar da dindardılar. Öyle ki, kendilerine göre, Allah’ın onay vermediği hiçbir işi yapmıyorlardı. Yeryüzünde Allah’ı temsil ettiğine inandıkları putlar aracılığıyla Allah’a danışıklarına inanıyorlardı. Dolayısıyla bu kadar dindar bir kitlenin ahirete inanmadığını söylemek çok mantıklı görünmemektedir. Kaldı ki onların ölüm ve ötesi inancı ahirete inandıklarını ortaya koymaktadır. Bir şahsa öldüğü andan itibaren uygulananlar da bunu doğrulamaktadır.

Yapılan araştırmalara göre Cahiliye döneminde bir şahıs ölünce yıkanır, cesedi miskle kokulanır, saçlarından bir tutam kesildikten sonra, temiz, daha önce hiç kullanılmayan bir kumaş ile kefenlenir, bir tabutun üzerinde iki sıra halinde ellerindeki meşaleler eşliğinde kabre doğru götürülürdü. Kabrinin başında adına salat denilen bir merasim icra edilirdi. Bu merasim esnasında kendisine (مكانك حتى يبعث الخلق باعته) ve “رحمة الله عليك” yani “varlıkları yeniden yaratacak olanın seni bir kez daha yaratacağı (zamana dek) bulunduğu yerde kal” dedikten sonra da kendisine Allah’tan rahmet talep edilirdi. Kaldı ki merasim bittikten sonra لا تبعد/ yani “buradan uzaklaşma” denilerek ölümünden sonra ailesine göz kulak olması kendisinden talep edilirdi. Yeni bir

dünyaya göçtüğüne inanılan bu şahsın kabrinin içine, kimi bölgelerde hayatta iken kullandıkları eşyalarının yanı sıra yiyecek de konulurdu. Bilindiği gibi dinler tarihçileri, kabirlere yiyecek konulmasını “öte dünya” anlayışının varlığına kanıt olarak kabul etmektedirler.

Cahiliye Arabı ölünün kabrinin üzerine su dökerlerdi. Bunu ölünün su ihtiyacını gidermek için yaptıkları sanılmaktadır. Ölünün kesilen saçları kabrinin üzerine saçılırdı. Bilindiği gibi Cahiliye Arabı ihramdan çıkarken de saçlarını kestiğinde bunu una karıştırarak putlarına takdim ederdi. Orada yaptığı ile ölünce yapılan arasında bir benzerlik göze çarpmaktadır. Kabrin yanına beliyesi defnedilirdi. Beliyesi ya atı veya devesi olurdu. Bunun da güçlü ve rahvan olmasına dikkat edilirdi. Bilindiği gibi eski Mısır'da da kabirden sonra kalıcı yurda gidilirken bir nehirden geçildiğine inanılırdı. Bundan dolayı da krallarının kabirlerine kayıklar konulmaktaydı. Beliye ile bu kayıklar arasında ciddi bir benzerlik bulunmaktadır. İbn Habib'in Muhabber adlı eserinde beliye ile ilgili şu ifadeler yer almaktadır:

Ey evladım kabrimin başından ayrıldığı zaman.

Azıklandır beni bir binekle.

Olsun üzerinde basit semeri de.

“Kalkın bineğinize binin” dendiği zaman.

Gitmek için “ba'sa” ben de ona bineyim.

Herkesin toplandığı o haşır yerine (mahşer).

Güven içerisinde gitmem için

Yemen dolaylarında ölüleri mağaralara defnettikleri ve girişine putların yerleştirildiği bilinmektedir. Bilindiği gibi eski Mısır'da da ölüler kentinin girişine sfenksler konulurdu. Her iki anlayışta da buraya

konan varlıkların ölüyü koruduğuna inanılırdı. Cahiliye Arabı yakınlarının kabirlerinin kenarına çadır kurar, burada bir süre yaşardı. Bütün aile bir arada olurdu. Bunu ölünün yeni mekânına alışması için yapardı. Abdulmuttalib ölünce ailesinin kabrinin yanına kurulan çadırda bir ay yaşadığına dair rivayetler bulunmaktadır. Kabir üzerinde bir taraftan geride kalanları teselli etmek; diğer taraftan ise ölüyü tezkiye etmek için mersiyeler okunurdu. Bu mersiyeler adeta ölüyü karşılamaya gelenlere onun kötü biri olmadığını ifade etmek için yapılırdı. Ölünün ahirette yerinin öğrenilmesi için Hubel'e başvurulup buna göre de akirası yani kurbanını kesip kesilmeyeceği kararlaştırılırdı. Bütün bu bilgiler Cahiliye Arabının ölüm ötesi bir yaşama inandıklarını göstermektedir. Kaldı ki İbn Habib Cahiliye Araplarının yeniden yaratılmaya ve haşre inandıklarını açıkça söylemektedir.

Kuşkusuz Mekke'de ahirete inanmayan bir kitle de vardı. Fakat bunlar bütün içerisinde küçük bir kümeyi teşkil etmekteydi. Ancak sesleri her zaman diğerlerinden daha fazla çıktığı için Kur'an onları muhatap kabul etmiştir. Kur'an'daki ahiretle ilgili aşağıdaki mühmel ifadeler bu grupta ilgilidir.

1-“Derler ki: “Hayat ancak dünya hayatımızdır. Artık biz bir daha diriltilecek değiliz” [Enam 29].”

2- “Onlar “Allah ölen bir kimseyi diriltmez” diye var güçleri ile yemin ettiler”. [Nahl 38].

3-“Dediler ki biz bir yığın kemik, bir yığın ufaltılmış nesne olduğumuz zaman mı yeniden diriltilecekmişiz,? [İsra 49].

4-“İnkâr edenler, kesinlikle öldükten sonra diriltilmeyeceklerini iddia ettiler.” [Teğabun 7].

5-“Dediler ki biz gerçekten biz, ölüp toprak ve kemik yığını haline geldikten sonra mı tekrar diriltileceğiz.” [Mü’minun, 82].

6-Eğer şaşacaksan asıl şaşılacak olan onların “Biz toprak olunca yeniden mi yaratılacağız.” demeleridir. İşte bunlar Rablerini inkâr edenlerdir. İşte onlar boyunlarına demir halkalar vurulacaktır. [Ra’d, 5].

7-“İnkâr edenler dediler ki biz ve babalarımız toprak olmuş iken mi? Gerçekten bizler mi diriltilip çıkartılacağız? And olsun bizler de bizden önceki babalarımız da bununla tehdit edilmiştik. Bu öncekilerin masallarından başka bir şey değildir.” [Neml 67-68].

8-“Dediler ki “Biz toprakta yok olduktan sonra mı, biz mi yeniden yaratılacakmışız? Hayır, onlar Rablerine kavuşmayı inkâr etmektedirler.” [Secde 10].

9-“Bunlar diyorlar ki ‘ilk ölümümüzden başka ölüm yoktur. Bizler diriltilecek değiliz.’ Eğer doğru söylüyor iseniz atalarımızı getiriniz.” [Duhan 3436].

Ancak bu ayetlerin “mühhel” yani niceliği belirsiz ifadeler içerdiği unutulmuş, “mahsura” yani niceliği belli önermeler kategorisinde olduklarına hükmedilmiş ve üzerine külli bir kaziye inşa edilerek Cahiliye Araplarının tamamının Ahireti inkâr ettiği iddia edilmiştir. Ancak görüldüğü gibi durum bundan çok farklıdır.

3-Kur’an’a Göre Ahiret

İslam’ın ahiret anlayışına gelince: Kur’an-ı Kerim’de “ahirete iman”, “Allah’a iman” ile birlikte zikredilmiş, Ahirete iman etmenin farz olduğu, ahireti inkâr etmenin küfür olduğu belirtilmiştir. Kur’an’da 26 ayeti kerime de “Allah ve ahiret gününe iman ediyorsanız” denilerek bu durum vurgulanmıştır. İlk inen surelerden biri olan Fatiha suresine

“din gününün sahibi” ifadesiyle yerleştirilmiş ve bir müminin günde en az 17 kez tekrarlaması sağlanarak unutulmaması istenmiştir. Kur’an ahireti sair dinlerdeki gibi veya cahiliye Arabının zihnindeki gibi muğlak bir şekilde bırakmamış, aksine son derece canlı tasvirlerle anlatmıştır. İsterseniz İslam’ın ahiret inancını Kur’an üzerinden biraz da kronolojiye dikkat ederek takip edelim:

Ahiret ilk vurgu nüzul sırasına göre birinci sırada olan Alak Suresi’nin son bölümünde yer almaktadır. Surenin bu bölümü Hz. Peygamber’in Kâbe’nin yanında namaz kılmaya başladığı döneme aittir. Bilindiği gibi Peygamber Kâbe’de namaz kılmaya başlayınca Ebu Cehil bundan rahatsız olmuş, kendisine Kâbe’de namaz kılmayı yasaklamıştı. Peygamber buna itibar etmeyince onu tehdit etmiş ve taraftarları ile kendisini tedip edeceğini söylemiştir. Kur’an’da onun bu tehdidini görmüş ve “zebanileri çağıracağız” diyerek karşılık vermiştir. Alak suresinin bu kısmı ile Müdessir Suresinde yer alan cehennem bekçileri aynı döneme ait olsa gerektir. Cehennem bekçileri Mekke’de ciddi bir tartışma doğurmuştur. Hatta alay konusu da olmuştur. Kur’an buna da aynı sure içerisinde cevap vermektedir.

Ahiretin bir parçası olan “kıyamet” kelimesiyle ilk kez, ikinci sırada nazil olan Kalem suresinin 39. ayetinde geçmektedir. Bundan sonra da oldukça fazla tekrar edilecektir. Kalem suresinde ilk geçtiği yerde yüce Rabbimiz Mekke müşriklerinin, onca günahlarına rağmen kendilerini bu denli rahat hissetmelerini eleştirmekte “Yoksa size kıyamete kadar geçerli olan bir ahit mi verildi.” demektedir.

Üçüncü sırada nâzil olan Müzemmil Suresi ile birlikte kıyamet sahneleri anlatılmaya başlanmaktadır. Bizim “Kıyamet” dediğimiz Kur’an’ın “es-sâa” dediği zaman diliminde yeryüzü ve dağların

sarsılacağı ve çöküntü ile akıp giden kum yığınının dönecekleri ifade edilmektedir (Müzemmil, 14). Yedinci sırada nazil olan Tekvir Suresi ile birlikte bu sahneler çok daha etkili ve canlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sure ile birlikte ahiret ile toplumsal sorumluluk arasında da bağ kurulmuştur. Kız çocuklarını diri diri gömen gelenek eleştirilmiş ve bunu yapanların cezalandırılacağı dile getirilmiştir. Müzemmil ile birlikte iyi ve kötü iş işleyenlerin buna uygun bir muameleyle karşılaşacakları net bir şekilde ifade edilmiştir. Sekizinci sırada nâzil olan A'la Suresi ile birlikte ilk kez ahiret hayatının dünya hayatından daha hayırlı ve daha baki olduğu vurgulanmıştır (A'la 16-17). Bu surede Allah'tan haşyet duyan kimsenin öğüt alacağı ve Allah'ın ona mağfiret edeceği; şâki olanın ise bu öğütten kaçacağı ve azaba maruz kalacağı anlatılmıştır. Dolayısıyla asıl tercih edilmesi gereken yerin ahiret hayatı olduğu vurgulanmış, ahiret hayatının dünya hayatına göre daha hayırlı ve daha kalıcı olduğu ifade edilmiştir. A'la Suresini takip eden Leyl, Fecr ve Duha sureleri işkence döneminin başlarında peş peşe nazil olmuşlardır. İlk müfessirlerden Mukatil b. Süleyman'ın da ifade ettiği gibi Leyl Suresi Hz. Ebu Bekir hakkında nazil olmuştur. Zira İslam dini yayılmaya başladıktan sonra Mekke müşrikleri özellikle korumasız insanlara işkence etmeye başlamışlardır. Bunların başında Ümeyye b. Halef'in kölesi Bilal-i Habeşî gibi köleler vardı. Bunlar Hz. Ebu Bekir tarafından satın alınıp azat edilmişlerdir. Sure bu hareketi övmekte ve diğer Müslümanların da cömert davranmaları konusunda örnek göstermektedir.

On yedinci sırada nazil olan Mâûn Suresi ise toplumsal sorumluluk sahibi olmayan, yetimi aşağılayan, yoksulu dikkate almayan, kendi dinî değerlerine bile saygısı bulunmayan bireylerin

aslında ahirete de yani azaba ve mükâfata da inanmadıklarını vurgulayarak ahiret ile adil bir dünya kurma arasında ciddi bir bağ kurulmuştur. Adını kıyamet sahnesinden alan “Karia Suresi” -ki nüzul sırası otuzdur- ile birlikte yeniden diriliş ve ahiret hayatı daha ayrıntılı anlatılmaya başlanmıştır. Devamında ise aynı hadiseden adını alan “Kıyamet Suresi” gelmektedir. Her iki sure de kıyamet denilen kozmik olayı ayrıntılı olarak ele almaktadır. Bundan sora inen surelerin tamamında ahirete hep yer alacaktır. Bir başka ifade ile ahiret bundan sonra inen bir tek surede değil de Kur’an’ın adeta bütününe serpiştirilerek, bazen tekrar edilerek, bazen daha can alıcı ifadelerle, bazen de müthiş bir tasvir ile anlatılmaya devam edilmiştir.

Ahiretin Kur’an’da tasvirine gelince: ahiret Kur’an’da bir süreç olarak anlatılmaktadır. Buna göre ilk sura üflenince dağlar yürütülür, gök yarılr, yıldızlar dağılır, denizler kaynayıp buharlaşır, her şey yok olur. Bir başka ifadeyle meleğin sura üflemesiyle birlikte kâinatta mevcut olan kozmik düzen bir bütün olarak bozular. İkinci sur ile insanlar kabirlerinden kalkarlar. Haşır meydanına doğru yol alırlar. Kur’an’da kırk küsur yerde geçen “haşır” toplanma demektir. Kur’an’a göre herkes yattığı yerden kalkacak ve toplanma yerine doğru hareket edecek, hiç kimse yanındakinin farkında olmayacak, sadece kendi derdine düşecek, anne ve baba evladını düşünemeyecek (Zilzal 1-8), tam bir korku hâkim olacak, kimse yüksek sesle konuşmaya cesaret edemeyecek, herkes sessizce konuşacak. Haşır yerine giderken yanında bir şahit bir de onu haşre doğru götürmek için görevlendirilen şahıs olacak. Akabinde mizan yani terazi kurulacak, mizana doğru giden insanların boyunlarında mahiyetini hiçbir şekilde bilmediğimiz, amel defterleri asılacak. Bu amel defterleri dünyada iken “kiramen

kâtibin” denilen melekler tarafından tutulmuş olacak. Bu defterlerde kayıtlı amellerden dolayı hesap sorulacak. Kur’an hesap verilmesini işte bu mizan kavramı ile ifade emektedir. Kur’an’dan anlaşıldığı kadarıyla mizan iyilik ve kötülükleri, diğer bir ifadeyle kişinin yaptığı iyilik ve kötülüklerin; hayırların ve günahların tartıldığı ölçüyü ifade emektedir. Bir düzen içinde hesap vermeye gidilecek, hesap sırası kendisine gelen şahsa “kitabını oku! Bugün sana hesap sorucu olarak kendi nefsin yeter.” (İsra 14) denilecek. Amel defterleri soldan verilenler tutulan kayıtları okuyunca içleri adeta cız edercesine “keşke bana kitabım verilmeseydi.” (Hakka 19-29) diyecek ve akabinde hemen inkâra başlayacak; “Bunları ben yapmadım, bana yanlış defter verildi.” yalanına sığınacaklar. Bunun üzerine yaptıkları adeta görüntülü bir şekilde kendilerine gösterilecek, ancak bu grup yine inkâra devam edecek, bize peygamber gelmedi diyecekler. Bunun üzerine de peygamberleri ile yüzleştirilecekler. Bununla da yetinilmeyecek ağızlar kapatılacak azalar konuşturulacak, insanoğlu bu azalara serzenişte bulunacak. O gün hiç kimseye zerre miktarı zulüm edilmeyecek, zerre miktarı hayır yapan da şer işleyen de karşılığını görecek. Kayıtları sağlarından verilenler ise adeta çok güzel bir karne alan çocuğun coşkusuyla yüzleri gülecek mutlu ve mesut olacaklar.

Hesap bittikten sonra müminler cennete, müşrikler ise Cehenneme gidecekler. Kur’an’da cennet ve cehennem tasvirleri de çok canlıdır. İç içe üç karanlıktan oluşan ve kaynayan cehennem ve nimetlerle lebalep dolu cennet. Cennette yemyeşil bahçeler, ırmaklar, Allah’ı dinleme, Allah’ın onlara nazar eylemesi, gam, kasvet ve tasadan uzaklaşma, yarın kaygısının yok olması vd. olacak. Cehennemdekiler cennettekilerin sahip oldukları nimetleri görecek, kendilerine bu

nimetlerden verilmesini talep edecekler. Ancak cennettekiler Allah'ın onlara bu nimetleri yasakladığını söyleyecek ve vermeyecekler. Cennet ve cehennemdekilerin diyalogu canlı bir şekilde Araf suresinde anlatılmaktadır.

Kur'an'da ahiretin mukabili olarak dünyadan bahsedilmektedir. Ancak Kur'an "dünya" kavramını yer küre için kullanmamaktadır. Yer küre için "arz" ifadesini kullanmaktadır. "Dünya" ifadesini ise ahiretin mukabili olan mekândaki yaşam bir başka ifade ile "dünya hayatı" için kullanmaktadır. Kuşkusuz Kur'an dünya hayatını olumsuzlamaz, eleştirmez. Ancak Ahiretin terk edilerek dünya hayatının tercih edilmesini eleştirir. Kur'an'da ahiret kavramlarıyla dünya kavramları neredeyse eşit sayıda yer almaktadır. Bu bile her ikisi arasında bir dengenin kurulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Kaldı ki Kur'an'ın bizzat kendisinin "Allah'ın sana verdiği şeyleri (kendisi için harcayarak) ahiret yurdunu iste. Ancak dünyadan da nasibini unutma" (Kassas 77) diyerek bu dengenin kurulmasını emretmektedir. Böylelikle dünyayı birinci basamak, ahireti ise arkasından gelen bir başka ifade ile öteki basamak olarak görmektedir. Peygamber bunu "Dünya ahiretin ekinliğidir/mezraa" şeklinde ifade edecektir. Hz. Peygamber bu dengeyi terk etmeyi düşünen yani sadece Ahiret için çalışmaya karar veren Osman b. Maz'un ve arkadaşlarını eleştirmesi de bununla ilgilidir. Bilindiği gibi Osman ve arkadaşları Kur'an'daki bu canlı ahiret tasvirlerinden etkilenmiş ve geceleri sabaha kadar ibadetle, gündüzleri ise sürekli oruç tutmaya ve kadınlardan uzak durmaya karar vermişlerdi. Peygamber de ben peygamber olduğum halde bunu yapmıyorum diyerek onları eleştirmişti.

4-Hz. Peygamber'in Ahireti tebliğ Aracı olarak kullanması

Hz. Peygamber, insanları İslam'a davet etmeye başladığı andan itibaren ahireti tebliğinde kullanmıştır. Nitekim aleni tebliğin başlamasıyla birlikte Safâ tepesine çıkarak “Ey Kureyş topluluğu!” diyerek Mekkelilerin etrafında toplanmasını sağlamış ve onlara “Şayet size şu dağın eteğinde bir süvari birliği var desem bana inanır mısınız?” diye sormuştur. Mekkeliler “Evet, senin yalan söylediğini görmedik” deyince de “Öyleyse ben büyük bir azaba dâcâr olacağınızı size haber veriyorum. Ey Abdülmuttaliboğulları! Ey Abdümenâfoğulları! Ey Zühreoğulları!... Allah bana en yakın akrabamı uyarmamı emretti. Siz “Allah'tan başka ilah yoktur.” demedikçe benim size ne dünyada ve ne de ahirette bir faydam dokunmayacaktır.” diyerek ilk kez ahiret azabından bu denli açık bir şekilde bahsetmiştir. Artık bu konu onun anlattığı üç kaziyeden (tevhit, nübüvvet ve ahiret) biri olacaktır.

Bilindiği gibi Hz. Peygamber insanları İslam'a davet ederken tartışmaz, onlara Kur'an okuyarak kendilerini bu kutlu dine davet ederdi. Çoğunlukla da ahiret ile ilgili pasajları tercih ederdi. Kabilelere kendini arz ettiği zaman, yanında Hz. Ebubekir olur, her uğradığı kabileye kim olduklarını sorar, sonra onların durumuna göre Kur'an'dan pasajlar seçerdi. Bunun ne kadar etkili olduğunu Hz. Ömer'in İslam'ı kabul ediş öyküsünde görmek mümkündür. Kaynaklarımızın ifadesine göre onun İslam'ı kabul etmesinin nedeni, giremediği beytu'l-kıyandan eve dönerken uğradığı Kâbe'de Hz. Peygamberin okumakta olduğu Taha Suresi olmuştur. Bilindiği gibi Taha Suresi tevhit ile başlamakta, Hz. Musa kıssası ile devam etmektedir. Surenin yaklaşık ilk yüz ayeti Hz. Musa kıssası ile ilgilidir. Surenin bu bölümde ahiret inancı zaman zaman Hz. Musa'nın dilinden,

zaman zaman ise Allah'a iman eden sihirbazların dilinden anlatılmaktadır. Yüzcü ayetten itibaren ise adeta kıssadan hisse kabilinden ahirete çok güçlü bir geçiş yapılmaktadır. Sura üflenmesi, insanların korku içeresinde birbirlerine bakarak dünyada sadece on gün kaldıklarını söylemeleri aktarılmaktadır. Arkasından dağların yerle yeksan edileceği ve hiçbir kimsenin bu sondan kaçamayacağı, iyilik yapanların da kötülük yapanların da karşılığını görecekleri anlatılmaktadır. Sonrasında ise biraz da Hz. Âdem kıssası üzerinden tevhit ve ahiret birbirine giydirilerek aktarılmaktadır. Kuşkusuz Yahudi kültürüne aşinalığı bilinen Hz. Ömer, kıssayı tevhit ve ahiret vurgusu ile birlikte dinlediğinde etkilenmiş ve bu kutlu dini kabul etmeye karar vermiştir.

Hz. Peygamber Medinelilerle ilk karşılaştığında da tercihi böyle olmuştur. Nitekim Medinelilerle görüşürken kendilerine İbrahim Suresi'nin 35. ayetinden sonraki kısmı okumuştur. Surenin bu bölümü Hz. İbrahim'in Hz. Hacer ile Hz. İsmail'i Mekke'ye yerleştirdikten sonra, hem kendileri hem de Mekke ile ilgili yaptığı duayı içermektedir. Dua kendisini ve ailesini putlardan koruması ve Allah'a ibadet eden, namaz kılan kullar olarak kalmalarını talep ile devam etmektedir. 41. ayetten itibaren Ahiret'e geçilmektedir. İlk Hz. İbrahim'in duası olarak "Ey Rabbim! Amellerin hesaplanacağı gün beni ana-babamı ve müminleri bağışla." şeklinde başlamakta, akabinde hesap, azap konuları işlenmektedir. Yine bu bölümde Allah'ın Peygamberini yalnız bırakmayacağı ifade edilmektedir. Bütün bunlar Medinelileri derinden etkilemiş ve Hz. Peygamber'in risaletini kabule götürmüştür.

Kuşkusuz sadece Hz. Musa ve İbrahim değil bütün peygamber kıssaları ahiret vurgusuyla doludur. Hz. Peygamber bunları tebliğde hep

kullanmıştır. Bilindiği gibi Peygamber kıssaları özü itibarıyla dünden, güne taşınan tikel örnekler olup yarınları kurgulamak için kullanılmıştır. Bir başka ifade ile bu kıssaların anlatılmasının nedeni bugün ve yarınları biçimlendirmek için dünden faydalanmaktır.

Hz. Peygamber'in Kur'an'ın anlattığı ahireti tebliğinde kullanması tarzı talebeleri olan ashap tarafından da örnek alınmıştır. Nitekim Mus'ab b. Umeyr Medine'ye öğretmen olarak gönderilince aynı usulü takip etmiş ve tebliğinde Kur'an'ın özellikle ahireti anlatan pasajlarından yararlanmışır. Kaynaklarımızın ifadesine göre Sa'd b. Muaz'ı İslam'a davet ederken ona Zuhuf Suresini ilk bölümlerini okumuştur. Zuhuf Suresinin bu bölümleri tevhit ve ahireti ele almaktadır. Bir başka ifade ile tevhit anlatıldıktan sonra kabul etmeyenlerin maruz kalacağı azabı işlemektedir.

Bilindiği gibi Hz. Peygamber'e gelerek "Ey Muhammed bizden ne istiyorsun? diyen bedevilere Hz. Peygamber'in "Allah'a ve Resulüne inanmanızı, namaz kılmanızı, oruç tutmanızı ve zekat vermenizi istiyorum" derdi. "Bunu yaparsak bize ne vardır? diyenlere de "ahirette kendilerine cenneti vadetmiş olması da bu konu ile ilgilidir.

5-Ahiret neden bu kadar önemli? İnsanoğluna neyi sağlıyor? Kur'an ve Peygamber neden ahirete bu kadar önem veriyor?

Kuşkusuz insanın bir yaratılış amacı vardır. Yüce Rabbimiz bunu Zâriyat Suresi 56. Ayet-i kerimede anlatmakta ve "kendisini" yegâne Rab kabul edip hayatımızın merkezine koymamız gerektiğini söylemektedir. Bu da bir sınavı gerektirmektedir. Bu sınavda başarılı olanlara mükâfatları ise öte dünyada verilecektir. Onun için Hz. Peygamber kişinin yaratılış amacı olan tevhit üzerinde ayrıntılı

durmakta ve kişiyi buraya ulaştıracak bilinci sağlayan ahireti sürekli vurgulamaktadır.

İslam'ın sağladığı bu bilinçte ahiret adeta insanın yüreğindeki polis mesabesinde. Ciddi bir ahiret bilincine sahip olan kişi bırakın insana, hayvana hatta bitkiye bile zarar veremez. Rüyasında gayri meşru ilişki yaşadığı için gelip kendisini peygambere şikâyet eden ve temizlenmek isteyen şahıslardan bahsedilir. Ahiret bilinci bırakın kişinin bilerek suç işlemesini, kişinin rüyasında bile gayri meşru ilişki yaşaması durumunda rahatsız olmasını sağlar. Böylece ahiret, kişiyi salih amel işlemeye yönlendirir. Bütün yaşantısını “salih amel işlemesi gerektiği” mantığı üzerine kuran kişi çalmaz, çırpamaz, hile yapmaz, öldürmez; doğru ve dürüst bir dünyanın inşa edilmesine katkı sağlar. Böylelikle ahiret, “insanı, insanın kurdu” değil, “insanı, insanın dostu” haline getirir. Bir başka ifade ile ahiret bilinci, kötülükleri önler ve insandaki adalet duygusunun büyümesini sağlar. Kişide sorumluluk duygusunun gelişmesine katkı sunar.

Kuşkusuz “ahiret yolu” bu dünyadan geçmektedir. Hesap ve ceza bu dünyada işlenen amellerin karşılığıdır. Öyleyse her eylem bu bilinçle yapılmalıdır. Böyle olunca “iyilik yapana on katı ecir, kötülük yapana ise misliyle muamele edileceği ifade edilmiştir” (Nisa 40). Ahirete inanan kişi, ebedî hayatta kendisinin tek yoldaşının ameli yani dünyada yapıp ettikleri olduğunu idrak eder. Çünkü Allah Resûlü, “Ölü ile beraber kabre kadar üç şey gider: ailesi, malı ve amelleri. Bunlardan ikisi yani ailesi ve malı [kabrin başından] geri döner [iken] üçüncüsü olan ameli [ise] kendisiyle baş başa kalır.” demektedir.

Ahiret bilinci mazlum kişilere huzur bahşeder. Zira kötülüğe maruz kaldıklarında, kendilerinden daha güçlü oldukları için onlara

zulüm yapan şahıslardan haklarının mutlaka ahirette alınacağına inanmalarını sağlar ve huzur bulmalarına vesile olur. Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: “Kıyamet gününde tüm haklar sahiplerine kesinlikle verilecektir. Hatta boynuzsuz koyunun boynuzlu koyundan hakkı alınır.” Bu durum kişide adalet duygusunun gelişmesine de katkı sağlar. İslam nokta-i nazarından bakıldığında eylemler “dünyevi” ve “uhrevi” diye ikiye ayrılmamaktadır.

Dünyevi gibi görünseler bile yapılan her bir eylem dinin meşru gördüğü bir dairede icra edilmişse uhrevidir ve bir sevabı vardır. Yemek, içmek gibi her hazın bile (israfa kaçmamak koşuluyla) mükâfatlandırılacağı ifade edilmiştir. Kişinin ailesiyle ilişkisi bile böyledir. Hatta kişinin ailesine harcadığı her şey, sadaka olarak kabul edilmiştir. Böylelikle ahiret, kişiyi Allah'ın çizdiği sınırlar içerisinde yaşamaya zorlayan bir kontrol mekanizması oluşturmaktadır. Hz. Peygamber “Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi misafirine ikramda bulunsun. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi komşusunu rahatsız etmesin. Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişi ya hayır söylesin ya da sussun.” diyerek Allah ve ahirete imanının dinî ve dünyevi demeden her şeye dokunduğunu gözlerimizin önüne sermektedir. Kaldı ki Allah Resulü “Allah'a ve âhiret gününe iman eden kişinin zina etmesi, taksim edilmemiş ganimet malını satması, Müslümanlara ait ganimet elbiseyi giyip eskiterek geri vermesi, Müslümanlara ait ganimet hayvanına binip zayıfladıktan sonra iade etmesi helâl değildir.”, “Allah Mekke'yi dokunulmaz kıldı. Allah'a ve âhiret gününe inanan kişinin Mekke'de kan dökmesi ve Mekke'nin ağacını kesmesi helâl değildir” buyurmaktadır. Yine Allah Resulüne “Müminlerin en

akıllısı (şuurlusu) kimdir?” diye sorulduğunda o, “Ölümü en çok hatırlayan ve ölümden sonraki hayatı için en güzel şekilde hazırlanan kimsedir.” demektedir. İşte bütün bu ifadeler Hz. Peygamber’in dünya ve ahiretin birbirinden ayrılmadığını, aksine birbirini tamamlayan iki farklı aşama olduğunu bize anlattığını göstermektedir.

Yok olmayı istememek insanın kendi doğasında vardır. Ahiret yurdu ona yok olmadığı düşüncesi vererek bir mutluluk sağlamaktadır. Dahası bu bilinç, ölüm korkusunu asgari seviyeye indirerek insanı özgürleştirir. Ona yok olmayıp yeni ve farklı bir boyuta geçeceği düşüncesi vererek kendisini güçlendirir. Böylelikle kula kulluk tehlikesinin önüne geçer ve tevhidin kabulünü sağlar. Dahası ahiret bilinci ümitlerin yeşermesini sağlar, her şeyi “Allah’tan geldi, mutlaka bir karşılığı vardır.” şeklinde bakmayı mümkün kılar ve de kişiyi rahatlatır. Yani hayata bir anlam katarak tevhidi bakış açısını güçlendirir. Yanı sıra ahiret bilinci kişide dünyaya karşı oluşabilecek aşırı meyli kontrol altına almayı sağlar. Ölünce hesap verme düşüncesi kendisini yanlış yapmaktan korurken, nasılsa öleceğiz bu kadar biriktirmeye ne gerek var fikri de aşırı dünyevileşmesinin önüne geçer. Kişide dünya ve ahiret dengesinin oturmasına katkı sağlar.

İşte Hz. Peygamber tarafından Allah’ın emri ile biçimlendirilen bu yeni anlayış, Allah’ın yegâne Rab ve İlah olarak kabul edilip bunların haricinde hayatın merkezine yerleşmeye çalışan her şeyi dışarda tutarken en çok ahirete vurgu yapmakta ve onu Allah’a iman ile birlikte zikretmektedir. Günümüzde ahirete iman bağlamında yaşanan yozlaşma, beraberinde tevhidin örselenmesi de getirmektedir.

Bununla iktifa edeceğim. Yüce Allah’tan her birimizi ahiret bilinci ile davranan müminlerden olması temennisiyle...